RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA BO‘LAJAK RUS TILI O‘QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

Erkinova Nozima
Innovatsion texnologiyalar universiteti assistent-o‘qituvchisi

DOI: ***https://doi.org/10.5281/zenodo.24008629***

Annotatsiya: *Ushbu tezisda raqamli texnologiyalar vositasida bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari, didaktik shart-sharoitlari va amaliy mexanizmlari tadqiq etilgan. Raqamli ta’lim platformalari, elektron lingvistik resurslar, interfaol topshiriqlar hamda avtomatlashtirilgan baholash vositalarining kasbiy-metodik kompetentlikni rivojlantirishdagi o‘rni nazariy jihatdan asoslangan. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish va pedagogik modellashtirish usullaridan foydalanilgan. Natijada bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi maqsadli, mazmunli, faoliyatli va refleksiv tarkibiy qismlardan iborat metodik yondashuv taklif etilgan. Raqamli vositalarni fan mazmuni va kasbiy vazifalar bilan uyg‘unlashtirish metodik tayyorgarlikni takomillashtirishning muhim sharti ekanligi asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *raqamli texnologiyalar, bo‘lajak rus tili o‘qituvchilari, metodik tayyorgarlik, kasbiy kompetentlik, raqamli ta’lim muhiti, interfaol metodlar, pedagogik modellashtirish, raqamli didaktika.*

Аннотация. *В тезисе исследуются педагогические возможности, дидактические условия и практические механизмы совершенствования методической подготовки будущих учителей русского языка средствами цифровых технологий. Теоретически обосновывается роль цифровых образовательных платформ, электронных лингвистических ресурсов, интерактивных заданий и автоматизированных средств оценивания в*

развитии профессионально-методической компетентности. В исследовании используются методы анализа научной литературы, сравнения, обобщения и педагогического моделирования. В результате предлагается методический подход, включающий целевой, содержательный, деятельностный и рефлексивный компоненты, направленные на развитие методической подготовки будущих учителей русского языка. Обосновывается, что интеграция цифровых инструментов с содержанием учебной дисциплины и профессиональными задачами является важным условием совершенствования методической подготовки.

***Ключевые слова**: цифровые технологии, будущие учителя русского языка, методическая подготовка, профессиональная компетентность, цифровая образовательная среда, интерактивные методы, педагогическое моделирование, цифровая дидактика.*

***Abstract.** This thesis explores the pedagogical opportunities, didactic conditions, and practical mechanisms for improving the methodological training of prospective Russian language teachers through digital technologies. The role of digital learning platforms, electronic linguistic resources, interactive tasks, and automated assessment tools in developing professional and methodological competence is theoretically substantiated. The research employs methods of scientific literature analysis, comparison, generalization, and pedagogical modeling. As a result, a methodological approach comprising target-oriented, content-based, activity-based, and reflective components is proposed to enhance the methodological training of prospective Russian language teachers. The study substantiates that integrating digital tools with subject content and professional tasks is an essential condition for improving methodological training*

***Keywords**: digital technologies, prospective Russian language teachers, methodological training, professional competence, digital learning environment, interactive methods, pedagogical modeling, digital didactics.*

Oliy pedagogik ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga yangicha talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy pedagog nafaqat o‘z fanining nazariy asoslarini mukammal bilishi, balki ta’lim mazmunini raqamli muhitga moslashtirish, elektron resurslardan maqsadli foydalanish va o‘quvchilarning bilish faoliyatini interfaol shakllarda tashkil etish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur. Bu talablar rus tili o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida alohida ahamiyat kasb etadi.

Rus tilini o‘qitish fonetika, leksikologiya, grammatika va nutq madaniyatiga oid bilimlarni kommunikativ faoliyat bilan uyg‘unlashtirishni talab qiladi. Raqamli texnologiyalar mazkur jarayonda til hodisalarini vizuallashtirish, autentik matnlarni tahlil qilish, talaffuzni mashq qildirish hamda individual topshiriqlar yaratish imkoniyatini kengaytiradi. Biroq texnik vositalardan foydalanishning o‘zi metodik tayyorgarlik sifatini kafolatlamaydi.

Mishra va Koehler tomonidan ishlab chiqilgan TPACK konsepsiyasida texnologik, pedagogik va predmetga oid bilimlarning o‘zaro integratsiyasi samarali o‘qitishning muhim sharti sifatida izohlangan [1]. DigCompEdu modeli esa pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda ta’lim resurslari, o‘qitish, baholash va refleksiv faoliyatning ahamiyatini belgilaydi [2].

Tadqiqotning maqsadi raqamli texnologiyalar asosida bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlash hamda ularni kasbiy ta’lim jarayoniga integratsiyalashning pedagogik asoslarini yoritishdan iborat.

Tadqiqot nazariy-tahliliy yondashuv asosida tashkil etilib, raqamli pedagogika, kasbiy-metodik kompetentlik va tillarni o‘qitish metodikasiga oid ilmiy qarashlarni o‘rganishga yo‘naltirildi. Ilmiy manbalarni tizimli tahlil qilish orqali raqamli texnologiyalarning didaktik vazifalari, metodik tayyorgarlik komponentlari va ularning o‘zaro bog‘liqligi aniqlashtirildi.

Qiyosiy tahlil yordamida an’anaviy hamda raqamli vositalarga asoslangan o‘qitish yondashuvlarining metodik xususiyatlari taqqoslandi. Pedagogik modellashtirish asosida bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarini raqamli resurslardan kasbiy vazifalarga muvofiq foydalanishga tayyorlashning konseptual tuzilmasi ishlab chiqildi.

Tadqiqotda empirik tajriba-sinov ma’lumotlari qo‘llanilmadi. Olingan natijalar ilmiy manbalar tahlili va nazariy umumlashtirishlarga asoslanadi.

Tahlillar raqamli texnologiyalardan metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish uchun muhim imkoniyatlar yaratishini ko‘rsatadi. Bunda raqamli vositalar tayyor o‘quv materiallarini namoyish etish bilangina cheklanmasdan, talabalarning mustaqil metodik qaror qabul qilishi va dars jarayonini loyihalash faoliyatiga yo‘naltirilishi lozim.

Elektron lug‘atlar va til korpuslari rus tilidagi grammatik shakllar, so‘z birikmalari hamda uslubiy birliklarning haqiqiy nutqiy kontekstlarda qo‘llanishini o‘rganishga yordam beradi. Masalan, rus tilidagi fe’l turlarini o‘rgatishda matn korpuslari asosida tugallangan va tugallanmagan harakat ma’nolarini ifodalovchi birliklarni qiyoslash mumkin. Bunday faoliyat nazariy bilimlarni amaliy o‘qitish topshiriqlariga aylantirish ko‘nikmasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interfaol platformalar yordamida grammatik mashqlar, leksik topshiriqlar va kommunikativ vaziyatlar ishlab chiqilishi mumkin. Bo‘lajak o‘qituvchilar topshiriqning murakkablik darajasini, o‘quv maqsadiga muvofiqligini va baholash mezonlarini mustaqil belgilash orqali metodik loyihalash tajribasini egallaydilar.

Tahlil natijasida metodik tayyorgarlikni takomillashtirishning maqsadli, mazmunli, faoliyatli va refleksiv komponentlarini birlashtiruvchi yondashuv taklif etildi. Mazkur yondashuvda talabalar dastlab raqamli resurslarning didaktik imkoniyatlarini o‘rganadilar, keyinchalik ular asosida rus tili darslariga mos

topshiriqlar loyihalaydilar, mashg‘ulotlarni modellashtiradilar va o‘z metodik qarorlarini baholaydilar.

Raqamli portfolio va videoasosli dars tahlili refleksiv tayyorgarlikni rivojlantirish vositalari sifatida alohida ahamiyatga ega. Ushbu vositalar talabalarga o‘z faoliyatidagi metodik kamchiliklarni aniqlash, o‘qitish strategiyalarini qayta ko‘rib chiqish hamda kasbiy rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash imkonini beradi.

Olingan nazariy natijalar raqamli texnologiyalarni rus tili o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligiga integratsiyalashda texnologik va pedagogik bilimlar uyg‘unligini ta’minlash zarurligini ko‘rsatadi. TPACK konsepsiyasiga muvofiq, raqamli vositaning samaradorligi uning fan mazmuni va o‘qitish metodlariga qanchalik mos kelishi bilan belgilanadi [1].

Shuningdek, raqamli ta’lim muhitida talabalarning mustaqil ishlashi, ijodiy topshiriqlar ishlab chiqishi va o‘zaro tajriba almashishi uchun qulay pedagogik sharoit yaratish muhimdir. Bunda o‘qituvchi raqamli resurslarni tanlash, ularning lingvistik ishonchliligini tekshirish va o‘quv maqsadlariga muvofiqligini baholashga yo‘naltiruvchi maslahatchi vazifasini bajaradi.

Taklif etilgan metodik yondashuvning amaliy samaradorligini aniqlash uchun keyingi tadqiqotlarda tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, talabalarning metodik kompetentligini diagnostika qilish va natijalarni statistik jihatdan baholash talab etiladi.

Raqamli texnologiyalar bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda muhim didaktik imkoniyatlarga ega. Elektron lingvistik resurslar, interfaol platformalar va raqamli baholash vositalari nazariy bilimlarni kasbiy faoliyat bilan bog‘lashga xizmat qiladi.

Metodik tayyorgarlikni rivojlantirishda raqamli kompetentlik, lingvistik bilim, pedagogik loyihalash va refleksiv faoliyatning o‘zaro integratsiyasi ustuvor ahamiyat kasb etadi. Taklif etilgan yondashuv bo‘lajak o‘qituvchilarning raqamli

ta’lim muhitida mustaqil metodik qarorlar qabul qilishga tayyorligini shakllantirish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mishra P., Koehler M. J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, № 6. – P. 1017–1054. – DOI: 10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.

2. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / ed. by Y. Punie. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. – DOI: 10.2760/159770.

3. Chapelle C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – DOI: 10.1017/CBO9781139524681.